

Naturtyper

Vi har flera naturtyper som vi ska vara stolta över i vår kommun:

- sydväxtberg
- naturskogar
- kusten och kustnära hav
- slättsjöar med rikt fågelliv
- odlingslandskap
- vattendrag, bäckraviner och
- deltan samt skogssjöar
- lövskogar
- våtmarker

Fnöskticka

Sydväxtbergen

Bergens sydbranter värms upp av solen och klipporna behåller värmen kalla vår- och höstnätter. Mineralrikt grundvatten sipprar utmed sidorna. Förutsättningar skapas för en ymnig flora, där även arter som vanligtvis har en sydligare utbredning kan trivas. Hit hör hassel och ädellövträd som lind och lönn samt örter som nejlikrot, backglim och den unika sundsvallsviolen. På branterna ovan kan berggug häcka.

Sundsvall har många fina sydväxtberg som kan räknas hit, flera är tätortsnära som Norra stadsberget, Gärdeberget, Klockarberget och Döviksberget. Midskogsberget är ett av Medelpads förnämsta sydväxtberg med förekomst av arter som lind och lönn.

Hotbild: Att bergssluttningarna inte längre betas innebär att lövträd och örter successivt trängs undan av barrträd. En viktig naturvårdsåtgärd är att gallra ut gran för att gynna hassel, lövträd och lundflora.

Naturskogen

I naturskogen, gammelskogen, står tiden stilla, här trivs arter som växer långsamt och är känsliga för störningar. Tall och gran kan bli mycket gamla, när de dör och bryts ned sluts kretsloppet genom att näringen i det döda trädet tas upp av den levande växtligheten. Här finner man arter som långskägg, andra

hänglavar, vedsvampar och insekter som långhorningar. Kungsörnen finner ofta sitt boträde i tallar som är runt tre hundra år gamla! Tjädern trivs i äldre tallskog.

Naturskogen med barrträdsdominans borde vara vanlig i vår region, men är i dag en sällsynt naturtyp. Regionens sågverksepoker har tagit hårt på dessa naturskogar genom omfattande avverkning. Eftersom det tar mycket lång tid för en skog att utveckla naturskogs-kvaliteter, så har de få naturskogar som finns kvar ett omistligt värde. Minst fem procent av naturskogen måste sparas. De sparade naturskogarna kan sen fungera som spridningskärnor för hotade arter. Idag finns endast lagligt skydd på cirka 1 % av länets skogar.

Hotbild: Avverkningar, skogsbilvägar och i viss mån luftföroreningar, försurning, kvävenedfall.

Kusten och kustnära hav

Vårt kustnära hav har en smal grundzon som är mycket viktig att värna om eftersom denna är mycket produktiv och av stor betydelse för bland annat fisk, fågel och deras näringskedjor.

Närmast vattnet finns många kalkpåverkade strandängar med goda förutsättningar för ett rikt växtliv med bland annat olika orkidarter. Strandängarna och de närliggande

grunda havsbottenarna är attraktiva och viktiga som rastplatser för flyttande fåglar eftersom det är gott om föda i denna miljö.

Trots en hård exploatering av vår kust finns relativt orörda kustavsnitt kvar att värna om. Förnämast är östra Björkökusten som med sin låglänta kust med grunda, djupt inskurna fjärdar och vikar är klassad som riksintresse. Blomsterrika strandängar representerar naturtyper som nästan saknas i övriga delar av länet. Växtsamhällena har en speciell och värdefull orkidéflora och andra växter som är sällsynta för Medelpad.

Njurundakustens största strandängar breder ut sig i de inre delarna av havsviken Salen. Vid Bredsand, nära tätbebyggelsen finns fina block-, klipp- och sandstränder. På Alnön finns kalkrika gråalskogar som har mycket stor betydelse för den biologiska mångfalden.

Hotbild: Diverse utsläpp, förorenad mark, muddringar, utfyllnader, skred, bebyggelse i större omfattning, industrietablering, marinor och annan för naturen skadlig påverkan.

Slättsjöarna

Slättsjöar är inte vanliga i vår region, men de få som finns har mycket stor betydelse för fågellivet, främst för rastande fåglar. De har alla tidigt öppet vatten och är omgivna av ett odlingslandskap.

Sundsvall har en unik liten samling av sjöar som Skrängstasjön, Mingen och Selångersfjärden som ger mat och vila för hundratals fågelarter på deras resa norrut eller söderut. Samtliga ovan nämnda ingår i riksintressen. Mindre sjöar som är viktiga för fågellivet är Bergatjärnen, Gåltjärn, Bjärnesjön, Nordansjösjön, Gärdetjärn, Junisjön, Kråkstasjöarna och Sticksjön.

Hotbild: Igenväxning av sjöar och omgivande mark samt regleringar i vattensystemen.

Ängsmarker

Det äldre odlingslandskapet med ängar och hagar försvinner alltmer och även de växter som gynnas av bete och slåtter. Den otroligt örtrika hackslåtten, som aldrig gödslats eller plöjts, har i stort försvunnit. På hackslåtten finns växter som fältgentiana, finnögontrost, brudsporre och låsbråken samt ängssvampar som vaxskivlingar. Här återfinns även en mängd insekter såsom fjärilar knutna till speciella värdväxter. En enda gödsling kan halvera antalet växtarter.

Sundsvall har ännu fina ängs- och hagmarker kvar i kommunen. Enligt länsstyrelsens naturinventering finns 85 objekt, 23 av dem är klassade med högsta värde och 22 har näst högsta värde. Exempel på fina ängs- och hagmarker finns i Vigge, Nora och Fagerviken. Även stora delar av norra Alnö hyser höga värden och klassas som riksintresse.

Hotbild: Brist på traditionell skötsel som slåtter och bete. Orsaker är de omställningar som jordbruket har gjort med färre aktiva gårdar, ändrade brukningsmetoder, samt brist på betesdjur. Redan idag återstår enbart fragment av det kulturlandskap som präglade Medelpad vid sekelskiftet.

Bäckraviner, vattendrag, våtmarker och deltan

Miljön i och kring opåverkade vattendrag hyser ett stort antal arter som är beroende av tillgången på öppet vatten. En viktig karaktärsart är den hotade flodpärlmusslan som i Väster-norrland har ett av sina starkaste fästen, där den förökar sig med hjälp av öring och lax. Här kan även den sårbara uttern finna livsutrymme. I vattnet leker också den idag trängda laxen och flodnejonöga med flera.

Vattnet står i intimt samspel med närmiljön där nedfallna löv är viktiga för livet i vattendragen. Många vattendrag bildar raviner,

där utsipprande grundvatten ger näring åt en mängd växter som springkorn och sötgräs samt rika lövbestånd. Frodigheten är störst i södergående raviner. I norrgående raviner kan ökad skugga och fuktighet gynna diverse lavar, mossor, svampar och ormbunkar. Vattnet för med sig slam som kan avsättas i sjöar och bilda deltan, där man kan återfinna mandelpil. I den djungellika vegetationen trivs en mängd fåglar, insekter och snäckor med mera.

Förutom sydväxtbergen är bäckravinerna något som verkligen karakteriserar vår region och något att vara stolt över och värna om. Selångersån hyser samtliga värden enligt beskrivningen ovan, där deltat i Selångersfjärden är länets finaste levande delta och som i hög grad bidrar till att sjön är en värdefull fågel-sjö.

Hotbild: Nedskräpning och snötippning är ett stort problem för bäckravinerna. Skräpet kan kväva växtligheten och ge skador i vattnet samtidigt som det finns risk att föroreningar lakas ut. Snö från hårdgjorda ytor innehåller en mängd föroreningar. Avverkningar är ett hot mot vissa insekter, vedsvampar och lavar. Dessutom ökar risken för erosion som kan slamma igen lekbottnar för arter som lax och öring. Kulverteringar vid vägbyggen är ett annat hot både för vattendraget och ravinen i sig. Tåktverksamhet i närliggande grusåsar kan orsaka stora skador.

För deltan, vattendrag och sjöar, är vattenreglering ett mycket stort hot. Deltan bryts ned i reglerade vattendrag, livet i både vattendrag och sjöar tar stryk och förändras, flodpärlmussla och laxfiskar tynar bort. Bon hos strandnära bobyggare, som storlom, riskerar att dränkas.

Rotenonbehandling av sjöar slår ut hela ekosystem. Felaktiga stammar eller arter kan inplanteras. Regnbågen leker på våren och kan förstöra öringrom som är nedgrävd. Amerikansk bäckröding kan konkurrera ut

inhemsk öring. Den hyser dessutom inte larver från flodpärlmusslan vilket hotar musslans fortlevnad.

Andra hot är näringsbelastning, försurning, muddringar, felaktigt anlagda trummor, vattenuttag och avverkning.

Lövskogen

Vi har generellt för lite lövskog idag, där ett mål upp mot 20 procent bör eftersträvas. Speciellt råder det brist på gamla grova träd. Spillkråkan vill ha en diameter på omkring 45-50 centimeter i brösthöjd för bobyggen. Dessa övertas sedan av andra fågelarter såsom pärluggla. I regionen finns askogar som är synnerligen skyddsvärda och som hyser en stor mängd växter, insekter, snäckor och fåglar. Exempel på askogar finns på norra Alnö.

Elden är ibland en livsförnyare och har spelat stor roll på vissa platser i skogen innan människan tog över. Den skapar plats och omvandlar träden till ren näring som den snabbväxande lövskogen kan ta vara på. Följden blir en rik miljö för både växter och djur innan barrträden åter tar över och konkurrerar bort lövträden. Elden behövs som inslag i barrskogen, bland annat för insekter och hackspettar, liksom att elden gynnar växter som svedjenäva.

Sundsvallsregionen har en unik lövbränna av riksintresse på Sönnasjöberget sydväst om Viggesjön. År 1888 gick en skogsbrand fram på bergets nordostsluttning och gav plats för nuvarande lövskog, där även eldhärjade talar finns kvar. Fler lövbrännor skulle kunna bildas genom aktiv bränning under kontrollerade förhållanden.

Hotbild: Det finns få lövskogar och de som finns krymper i takt med att barrträden tar över samtidigt som effektiv brandbekämpning gör att få lövbrännor nybildas. Avverkning och vedhuggning är ett annat hot.

Våtmarkerna

Sverige är ett av de länder i världen som har flest myrar därför har vi ett stort internationellt ansvar att bevara myrar. Merparten av de europeiska myrtyperna finns i Sverige. Vanliga svenska myrtyper är idag mycket sällsynta i delar av Europa. De våtmarkstyper som dominerar i länet är främst olika slags kärr och blandmyrar (blandning av kärr och mosse).

Många av de artrikaste biotoperna finns i våtmarkerna. Våtmarkerna indelas i tre huvudgrupper:

- myrar (mosse, kärr, blandmyr, bevuxen sjö)
- stränder (havsstrand, sjöstrand, stränder vid vattendrag)
- och övriga våta marker (fuktäng, fukthed, sumpskog)

Av Sveriges hotade kärlväxter är 20 % våtmarksarter. 15% av hotade ryggradslösa djur och 30% av hotade ryggradsdjur är beroende av våtmarker. Myrar påverkar lokalklimat, hydrologi och fungerar som biologiska filter.

Enligt länsstyrelsens rapport 1994:2 ”Skyddsvärda våtmarker i Västernorrlands län” har Sundsvall 10 våtmarker med högsta klass och 25 våtmarker som håller näst högsta klass (klass 1 och klass 2). Enligt rapporten är Stormyran och Mäckelmyran i Njurunda vackra exempel på tydligt välvda mossar.

Enligt naturvårdsverkets nationella myrskyddsplan för Sverige ska alla myrar av klass 1 och majoriteten av klass 2-myrrarna skyddas från skadliga ingrepp. Hela det hydrologiskt sammanhängande området måste skyddas, även skydds-zoner runt myren.

Sundsvalls kommun har fem myrar i den nationella myrskyddsplanen:

- Stor-Lomsjömyran och Björkbäcksmýran
- Mäckelmyran
- Stormyran i Njurunda
- Grönviksmýran och Juni-Stormyran
- Bengtsmyran och Billmyran

Även en våtmark som har en lägre klassning, kan vara mycket värdefull som fågel-lokal. Ett exempel är Kväcklingen som har klassning 2 till 3 som våtmark, men värdeklass 1 i fågelinventeringen. En sådan miljö måste skötas och hävdas för att behålla sina värden för fågelliv på längre sikt.

Hotbild: Sedan 1800-talets början har totalt ungefär en tredjedel (cirka 4 miljoner ha) av landets våtmarker dikats ut. Sammanlagt finns idag 9.3 miljoner ha våtmark i Sverige, vilket är drygt 20 % av markytan.

Skogsbruk med avverkning, markavvattning, byggande av skogsbilvägar och körskador från skogsmaskiner. Ytterligare hot är våtmarkskalkning och vattenkraftsutbyggnad. Torvtäkt, som är det allvarligaste ingreppet, förekommer inte i vår kommun.

Även anläggandet av kraftledningsgator kan komma i konflikt med skyddsvärda våtmarker, dels med påverkan vid utsättning och dels som kollisionsrisk för fåglar samt påverkan på orördhet.